

TÜRKİYE'DE 1963-76 DÖNEMİNDE GELİR VERGİSİNİN BEYANNAMELİ YÜKÜMLÜLER ARASI GELİR DAĞILIMINA ETKİSİ

Burhan ŞENATALAR*

GİRİŞ

Bu makalede Türkiye'de gelir vergisinin beyannameli yükümlüler arası gelir dağılımına etkisi incelenmektedir. Vergi sisteminin yada belirli bir verginin gelir dağılımına etkisini ölçmede yararlanılan ölçülerin sadece bir grubu kullanılmaktadır. Bunlar Lorenz eğrilerinden yararlanan değişik ölçülerdir¹.

Birinci bölümde, çalışmada kullanılan ölçüler açıklanmakta, ikinci bölümde de söz konusu ölçüler 1963-76 döneminde Türkiye'deki gelir vergisi beyannameli yükümlülerine ait verilere uygulanmaktadır.

A. Vergilerin Gelir Dağılımına Etkisini Ölçmeye Yarayan Bazı Ölçüler

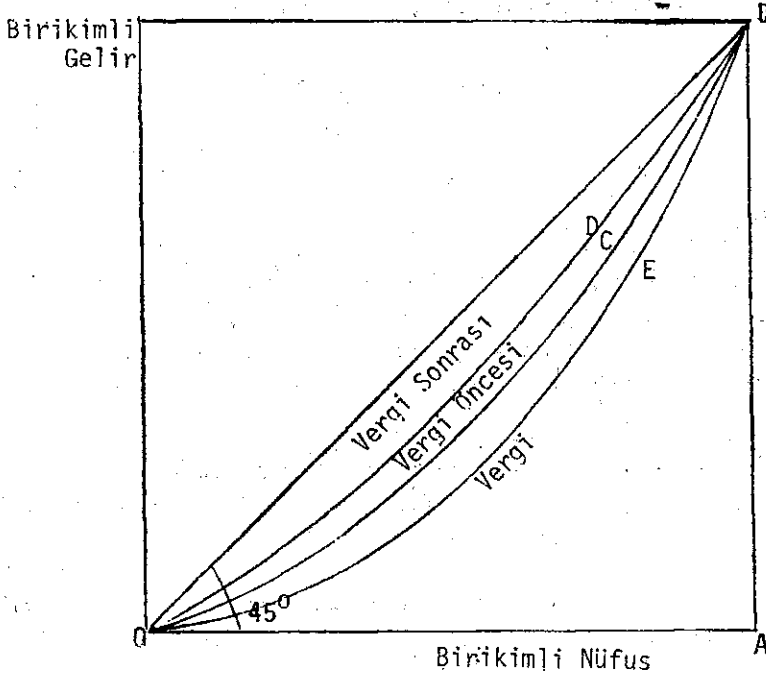
1. Efektif Artan Oranlılık

Efektif artan oranlılık ölçüsünde vergi öncesi gelir dağılımı ile vergi sonrası gelir dağılımı karşılaştırılır. Burada birikimli nüfus oranları ile birikimli gelir oranları arasındaki ilişki temel alınmak-

(*) İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinde Maliye Doçenti.

1) Gelir dağılımı ile ilgili diğer başlıca ölçüler için: A. Sen, **On Economic Inequality**, Clarendon Press, Oxford, 1973 ve A.B. Atkinson, **The Economics of Inequality**, Clarendon Press, Oxford, 1975.

tadır. Şekil 1'de 45° lik doğru tam eşitlik durumunu yansıtmakta ve bu doğru ile Lorenz eğrisi arasındaki uzaklık arttıkça (azaldıkça), gelir dağılımı daha eşitsiz (daha eşit) bir nitelik almaktadır. Efektif artan oranlık ölçüsü de belirli bir verginin (vergi sisteminin) gelir dağılımını (Lorenz eğrisini) eşitlik yönünde ne kadar kaydırıldığını gösterir. Efektif artan oranlık (EAO), vergiden sonraki eşitlik katsayısının (EK_s), vergiden önceki eşitlik katsayısına (EK_o) oranıdır.

Şekil 1

$$EAO = \frac{EK_s}{EK_o}$$

Vergiden önceki eşitlik katsayısı, Lorenz eğrisinin sağ altında kalan alanın, 45° lik doğrunun sağ altında kalan üçgenin alanına oranıdır. Şekil 1'e göre :

$$EK_s = \frac{OCBA}{OAB}$$

Vergiden sonraki gelir dağılımına ait eşitlik katsayısı da benzer yoldan bulunur. Şekil 1'e göre :

$$EK_s = \frac{ODBA}{OAB}$$

Efektif artan oranlılık şöyle de gösterilebilir :

$$EAO = \frac{ODBA/OAB}{OCBA/OAB} = \frac{ODBA}{OCBA}$$

Söz konusu ölçü, artan oranlı (azalan oranlı) vergilerde 1'den büyük (1'den küçük)tür. Düz oranlı vergilerde de 1'e eşittir. Diğer bir deyişle, oran 1'den ne denli büyükse, vergilerin gelir dağılımını düzeltici etkisi de o denli büyüktür.

Hesaplanması ve yorumu oldukça kolay olan bu ölçü iki yetersizlik taşır. Birincisi, efektif oranlılık başlangıçtaki gelir dağılımının özelliğinden bir ölçüye kadar etkilenir, dolayısıyla yalnızca vergilerin etkisini göstermeyebilir. İkincisi, efektif artan oranlılık ölçüsü ortalama vergi yükünün (vergi ödemelerinin gelire oranı, T/Y) etkisi altındadır. Örneğin iki vergi yapısı söz konusu olsa ve bunlara ait ortalama oran artış hızı² gelir düzeyinin her noktasında eşit olsa, fakat iki yapıdan biri daha yüksek bir T/Y oranına sahipse, bu yapıya ait efektif artan oranlılık daha yüksektir³. Dolayısıyla efektif artan oranlılığın bu sınırlar gözönüne alınarak kullanılması gerekir.

2. Gini Katsayısının Değişimi Ölçüsü

Bu ölçüde de vergi öncesi ve vergi sonrası gelir dağılımları arasında bir karşılaştırma söz konusudur. Ancak efektif artan oranlılık ölçüsünde hesaplamada eşitlik alanı esas alınırken, Gini katsayısının değişimi ölçüsünde eşitsizlik alanları esas alınmaktadır.

2) Ortalama oranın artış hızı şöyle gösterilebilir :

$$\left(\frac{T_1}{Y_1} - \frac{T_0}{Y_0} \right) / (Y_1 - Y_0)$$

3) R.A. Musgrave - Tun Thin, "Income Tax Progression 1929-1948", *Journal of Political Economy*, C. LVII, No. 6, 1948.

Eşitlik alanı Lorenz eğrisinin sağ altında kalan alan, eşitsizlik alanı ise diagonal ile Lorenz eğrisi arasında kalan alandır. Dolayısıyla Lorenz eğrisi sağ aşağıya kaydıkça, eşitsizlik alanı büyür, eşitlik alanı küçülür. Eğri diagonale doğru kaydıkça eşitlik alanı büyür, eşitsizlik alanı küçülür. Şekil 1'de vergi öncesi durum için OBC eşitsizlik alanını, OCBA ise eşitlik alanını verir. Aynı şekilde vergi sonrası durum için eşitsizlik alanı OBD, eşitlik alanı da ODBA'dır.

Gini katsayısının değişimi ölçüsü, vergi sonrası ve vergi öncesi Gini katsayıları arasındaki farkın vergi öncesi Gini katsayısına oranıdır⁴:

$$GKD = \frac{G_s - G_o}{G_o} \cdot 100$$

G_o ve G_s vergiden önceki ve sonraki gelir dağılımına ait Gini (eşitsizlik) katsayılarını ifade etmektedir. Şekil 1'e göre:

$$GKD = \frac{\frac{OBD}{OAB} - \frac{OBC}{OAB}}{\frac{OBC}{OAB}} = \frac{OBD - OBC}{OBC}$$

Görüldüğü gibi, GKD vergi sonrası ve vergi öncesi eşitsizlik alanları arasındaki farkın, vergi öncesi eşitsizlik alanına oranıdır. Diğer bir deyişle, GKD ölçüsü eşitsizlik alanında vergi dolayısıyla ortaya çıkan % değişimi gösterir.

Şekil 1'de $OBD < OBC$ olduğu için, $GKD < 0$ olacaktır. Artan oranlı bir vergide (ya da gelir dağılımını düzelten bir vergi sisteminde) vergi sonrası Lorenz eğrisi vergi öncesine göre sol yukarıya kayacak ve eşitsizlik alanı (dolayısıyla Gini katsayısı) küçülecek, sonuçta GKD negatif bir değer verecektir. Diğer bir deyişle, GKD'nin negatif olması, gelir dağılımındaki eşitsizliği azaltıcı bir vergi yapısını ifade eder. Bu negatif tutar ne kadar büyükse, gelir dağılımındaki eşitsizliği düzeltici etki o ölçüde güçlüdür. Vergiler sonucunda Lorenz eğrisi sağ aşağıya kayarsa, eşitsizlik alanı ve Gini katsayısı büyür ve $GKD > 0$ olur. GKD'nin pozitif olması azalan

4) a.g.y., s. 510.

oranlı bir vergiyi (ya da gelir dağılımındaki eşitsizliği arttıran bir vergi yapısını) ifade eder. GKD ne denli yüksekse, gelir dağılımını bozucu etki o denli güçlüdür.

GKD'nin zaman içindeki değişimi vergilerin gelir dağılımı üzerindeki etkisinin gelişimini açıklar.

GKD ile ilgili önemli bir nokta, daha önce efektif artan oranlık ölçüsü için belirtilmiş olan bir yetersizliğin burada da söz konusu olmasıdır. Bu yetersizlik efektif artan oranlılık ölçüsünün toplam verginin toplam gelire oranından (T/Y) etkilenmesidir. Aynı yetersizlik GKD için de vardır. Her iki ölçü de vergi öncesi ve vergi sonrası gelir dağılımını ele aldığı için, bu yetersizlikle her iki ölçüde de karşılaşılır. Özellikle (T/Y) nin belirgin bir değişim gösterdiği durumlarda, söz konusu yetersizlik önem kazanır.

Aşağıda açıklanan ölçüler bu sorunu çözmek amacıyla önerilmiş ölçülerdir; diğer bir deyişle, bundan sonra ele alınan ölçülerde (T/Y) nin söz konusu etkisi doğmamaktadır.

3. Vergi Öncesi Gelir Dağılımı ve Vergi Yükü Dağılım İlişkisi

Bu ölçüde (T/Y) nin daha önce değinilen etkisini gidermek üzere, vergi öncesi gelirin Lorenz eğrisi ile vergi ödemelerinin Lorenz eğrisi karşılaştırılır. İkinci eğri birikimli nüfus oranları ile vergi ödemelerinin birikimli oranları arasındaki ilişkiye dayanmaktadır⁵. Bu katsayı vergi öncesi gelire ait Lorenz eğrisi altındaki alanın vergi ödemelerine ait Lorenz eğrisi altındaki alana oranıdır. Şekil 1'de vergi öncesi gelirin Lorenz eğrisi OCB ile ,vergi ödemelerinin Lorenz eğrisi de OEB ile gösterilmiştir. Şekle göre, "vergi öncesi gelir - vergi yükü ölçüsü" (VÖG - VY) şöyle ifade edilecektir.

$$\text{VÖG - VY Ölçüsü} = \frac{\text{OCBA}}{\text{OEBA}}$$

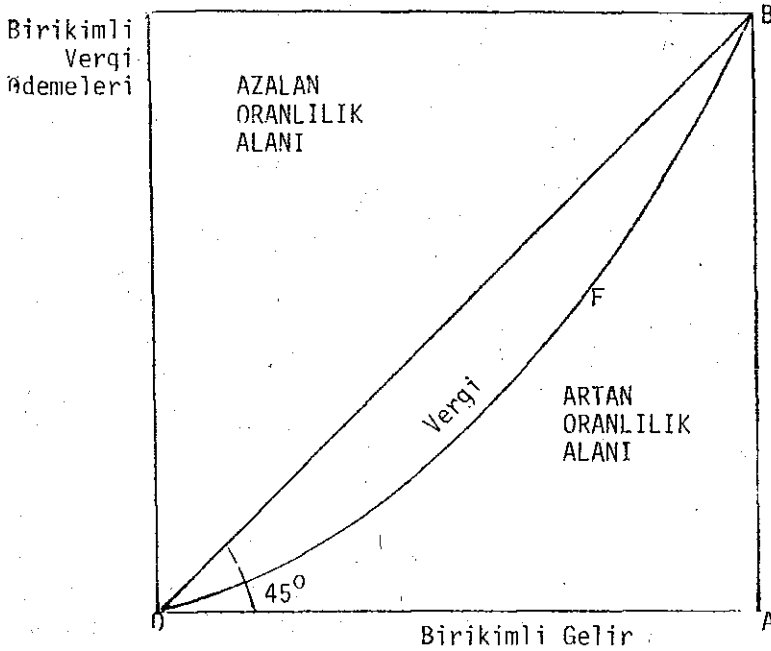
Oranın 1'den büyük (küçük) olması, artan (azalan) oranlı bir vergi yükü anlamına gelir. Oranın 1'den büyük oluşu, vergi öncesi gelire ait Lorenz eğrisinin vergiye ait Lorenz eğrisinin üzerinde kalması demektir, bu da düşük (yüksek) gelir gruplarının vergi ödeme-

5) Albert F. Fries, Jr., *Inflation and The Progressivity of The United States Tax Structure*, 1959 - 1972, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Lehigh University, Massachusetts, 1978, s. 49.

lerindeki paylarının toplam gelirdeki paylarından küçük (büyük) olduğunu gösterir ve gelir dağılımını düzeltici bir etkiyi yansıtır. Oranın 1'den küçük oluşu da, aynı ilişki çerçevesinde, vergilerin gelir dağılımını bozduğunu ifade eder.

4. Birikimli Gelir Payları ve Birikimli Vergi Payları İlişkisi.

Yukarıda ele alınan ilk iki ölçüde birikimli nüfus oranlarıyla birikimli gelir oranlarını ilişkilendiren Lorenz eğrisinden yararlanılmaktaydı. Üçüncü ölçüde ise birikimli nüfus payları ile birikimli vergi ödemeleri payları arasında ilişki kurulmaktaydı. Burada açıklanan ölçüde ise birikimli nüfus (geliri elde edenler) oranları hiç ele alınmamakta ve birikimli gelir oranları ile birikimli vergi ödemeleri oranları arasındaki ilişki incelenmektedir.

Şekil 2

Şekil 2'de görüldüğü gibi dikey ekseninde birikimli vergi ödemeleri payları, yatay ekseninde de birikimli gelir payları gösterilmekte-

dir. Şekildeki OB doğrusu birikimli gelir payları ile birikimli vergi paylarının eşit olduğu noktaları birleştirir. Diğer bir deyişle, OB doğrusu vergi yükünün gelir dağılımını değiştirmedeği bir durumu gösterir. OB'nin sağ altmda kalan üçgenin alanı "artan oranlılık alanı" dır, çünkü vergi yükü dağılımı eğrisinin (OFB) bu bölgede bulunması, düşük gelir grupları için vergi yükü payının aynı grupların gelirdeki paylarından daha düşük olduğunu gösterir; yüksek gelir grupları için de ilişki tersinedir, yani vergi payları gelir paylarından daha büyüktür. Dolayısıyla vergi yükü dağılımı eğrisinin OB'nin sağmda bulunması vergi yükünün artan oranlı ve gelir bölüşümünü düzeltici bir biçimde dağıldığını gösterir. OB'nin sol üstünde kalan alan "azalan oranlılık alanı" dır ve OFB eğrisinin OB doğrusunun sol üstünde bulunması, vergi yükünün azalan oranlı ve vergi bölüşümünü bozucu bir biçimde dağıldığını gösterir.

Birikimli gelir - birikimli vergi ilişkisi (BG - BV), düz oranlılık doğrusu (diagonal) altmda kalan alanın vergi yükü dağılımı eğrisinin altmda kalan alana oranıyla ifade edilir⁶. Şekil 2'ye göre söz konusu ölçü şöyledir :

$$\text{BG - BV Ölçüsü} = \frac{\text{OAB}}{\text{OFBA}}$$

Vergi yükü dağılımı eğrisi diagonalin altmda, diğer bir deyişle, artan oranlılık alanında bulunduğu sürece, söz konusu oran 1'den büyük olacaktır. Düz oranlılık doğrusu ile vergi yükü dağılımı eğrisi aynı olursa, oran 1'e eşittir. Vergi yükü dağılımı eğrisi azalan oranlılık alanında ise, oran 1'den küçük olur. Oranın alacağı en küçük değer (1/2) dir. Oranın 1'den büyük (küçük) oluşu, vergilerin gelir dağılımını düzelttiğini (bozduğunu) gösterir. Oranın büyümesi (küçülmesi) gelir dağılımını düzeltici etkinin arttığını (azaldığını) ifade eder.

Gerek birikimli gelir - birikimli vergi ölçüsü, gerek vergi öncesi gelir, vergi yükü ölçüleri C.P. Khetan ve S.N. Poddar tarafından geliştirilmiştir. Her iki ölçünün başta açıklanan efektif artan oranlılık ve Gini katsayısının değişimi ölçülerine göre üstünlüğü, top-

6) C.P. Khetan - S.N. Poddar, "Measurement of Income Tax Progression in a Growing Economy: The Canadian Experience", *Canadian Journal of Economics*, C. IX, No. 4, 1976, s. 618-619.

lam vergi düzeyinin toplam gelire oranından (T/Y) etkilenmemeleridir.

5. Birikimli Gelir Payları ve Birikimli Vergi Paylarına Kullanan İkinci Ölçü (Suits)

Lorenz eğrisinden yararlanılan ve birikimli gelir payları ile birikimli vergi paylarının temel alan bir ölçü de D.B. Suits tarafından önerilmiştir⁷. Bu ölçüde de yatay eksen de birikimli gelir payları, dikey eksen de birikimli vergi payları ele alınmaktadır. Yine OB doğrusu (diagonal) düz oranlılığı, diagonalin sağ altı artan oranlılığı, sol üstü de azalan oranlılığı ifade etmektedir. Bu ölçüde diagonal ile vergi yükü dağılımı eğrisi arasında kalan alan, diagonalin altındaki üçgenin alanına oranlanmaktadır. Şekil 2'den yararlanarak bu oran şöyle ifade edilebilir.

$$BG - BV \text{ Ölçüsü (Suits)} = \frac{OAB - OFBA}{OAB}$$

Bu oranın alt ve üst sınırları (-1) ve (+1) dir. Şöyle ki, vergi yükü dağılımı eğrisi diagonalin sağ altında ise, (OAB - OFBA) pozitif, fakat OAB'den küçük olacaktır. Dolayısıyla oran da pozitif, fakat 1'den küçüktür. Artan oranlılığın en uç durumunda OFBA sıfıra, dolayısıyla oran da +1'e yönelecektir. Diğer yandan vergi yükü dağılımı eğrisi diagonalin sol üstünde ise, (azalan oranlılık söz konusu), (OAB - OFBA) negatif ve mutlak tutar olarak OAB'den küçük olacaktır. Dolayısıyla oran da negatif ve mutlak değer olarak 1'den küçük olacaktır. Azalan oranlılığın en uç durumunda mutlak değer olarak OFBA'nın 2 OAB'ye yönelmesi, dolayısıyla oranın da -1'e yönelmesi söz konusudur.

Oranın 0'dan +1'e (-1'e) doğru değişimi vergilerin gelir dağılımını düzeltici (bozucu) etkisinin güçlendiğini ifade eder.

Khetan - Poddar'm önerdikleri ölçü ile Suits'in önerdiği ölçü arasında yakın bir ilişki vardır. Bunların ilkinde diagonalin altındaki üçgenin alan vergi ödemeleri eğrisinin altındaki alana oranlanmaktaydı. İkincide ise, diagonal ile vergi ödemeleri eğrisi arasındaki

7) D.B. Suits, "Measurement of Tax Progressivity", *American Economic Review*, C. LXVII, No. 4, 1977.

alan, diagonalin altındaki üçgenin alanına oranlamaktadır. Şekil 2'ye göre ifade edilirse :

$$BG - BV \text{ Ölçüsü (Khetan - Poddar)} = \frac{OAB}{OFBA}$$

$$BG - BV \text{ Ölçüsü (Suits)} = \frac{OAB - OFBA}{OAB} = 1 - \frac{OFBA}{OAB}$$

İlk ölçüye KP, ikinci ölçüye S denirse, ilişki kısaca şöyle gösterilebilir :

$$S = 1 - \frac{1}{KP}$$

Artan oranlılık derecesi yükseldikçe, KP büyüyecek ve S'nin değeri 1'e yaklaşacaktır. Azalan oranlılık derecesi yükseldikçe, KP 1/2'ye yönelir, dolayısıyla S de — 1'e yönelir.

6. Lorenz Eğrisinden Yararlanan Ölçülerin Karşılaştırılması

Yukarda açıklanmış olan ölçüler ve gelir dağılımı üzerindeki etki sınırları aşağıdaki tabloda (Şekil 1 ve 2 gözönüne alınarak) özetlenmiştir.

Ölçüler	Gelir Dağılımına Etki		
	Düzeltilici Etki	Etkisiz Durum	Bozucu Etki
1) $EAO = \frac{ODBA}{OCBA}$	> 1	= 1	< 1
2) $GKD = \frac{OBD - OBC}{OBC}$	< 0	= 0	> 0
3) $VÖG - VY = \frac{OCBA}{OEBA}$	> 1	= 1	< 1
4) $BG - BV (KP) = \frac{OAB}{OFBA}$	> 1	= 1	< 1
5) $BG - BV (S) = \frac{OAB - OFBA}{OAB}$	> 0	= 0	< 0

Tablodaki ilk iki ölçünün (T/Y) oranından etkilendikleri ve bu sakıncanın diğer ölçüler için söz konusu olmadığı daha önce vurgulanmıştı. Gelire göre artan oranlı vergilerde gelir yükseldikçe, (T/Y) oranı da büyüyeceğine göre, gerçek ve/veya nominal gelir artışları sonucunda (T/Y) oranı yükselecektir. Bu yükseliş belirli etkenlere bağlıdır. Örneğin verili bir zaman döneminde gelir artışı ne kadar büyükse, (T/Y) deki yükseliş de o kadar fazla olur. Diğer yandan gelir artış hızının verili olduğu bir durumda, ilgili süre uzadıkça, (T/Y) büyür, dolayısıyla ilk iki ölçünün etkileniş derecesi artar. Son üç ölçüde bu sorun doğmaz.

Lorenz eğrisinden yararlanan ölçülerin tümü hakkında iki noktayı daha vurgulamak gerekir. Birincisi, bu ölçülerin tümünde vergi öncesi gelir dağılımı da önemli bir rol oynar. Kolayca görüleceği gibi, vergiden önceki gelir dağılımı önemli bir değişme gösterdiği takdirde, efektif artan oranlılık, Gini katsayısının değişimi ve vergi öncesi gelir - vergi yükü ölçülerinde eğrilerden biri kayma gösterecektir. Bu değişimdeki bir gelişme ilgili ölçüyü de etkileyecektir. Diğer iki ölçüde de aynı etki dolaylı bir biçimde ortaya çıkacaktır.

İkinci olarak, Lorenz eğrisinden yararlanan ölçülerin tümü geniş bir vergi yükü dağılımı ve/veya tarife yapısını tek bir sayıyla özetledikleri için belirli bir yetersizlik taşırlar, çünkü bu sayı dağılımın tümünü açıklamaz. Örneğin kullanılan ölçülerden herhangi birinde belirli bir sayısal değer gruplar arasında birbirinden değişik birden çok dağılımı gösterebilir. Bu durumda kullanılan ölçü söz konusu değişik dağılımlar arasında tarafsız kalmaktadır.

LORENZ EĞRİSİNDEN YARARLANAN ÇEŞİTLİ ÖLÇÜLERİN TÜRKİYE'YE UYGULANMASI

(1963-76 ARASINDA GELİR VERGİSİNDE BEYANNAMELİ
YÜKÜMLÜLERDE VERGİ YÜKÜ DAĞILIMININ
DEĞİŞİMİ)

Bu bölümde, daha önce açıklanmış olan ölçüler Türkiye'de uygulanan gelir vergisinin beyannameh yükümlüleri temel alınarak hesaplanmaktadır. Hesaplanmanın kapsamı ile ilgili ve veri yetersizliğinden doğan önemli sınırlamalar şunlardır :

a) Söz konusu ölçülerin kullanımında esas olan tüm gelir vergisi yükünün gelir gruplarına göre dağılımının bilinmesidir. Burada kullanılan veriler tüm gelir vergisi yükümlülerini değil, sadece beyannameleli yükümlüleri kapsamaktadır. Ele alınan dönemde gelir vergisi ödemeleri içinde bu grubun payı 1/3 dolayındadır.

b) Söz konusu hesaplamada esas olan vergi yükü dağılımını gerçek gelirle ilişkilendirmek ve efektif vergi yükü dağılımını bilmektir. Bunun için de, hem yasadaki gelir tanımını gerçek gelire dönüştürecek düzeltmelerin yapılması, hem de vergi kaçırma eğilimi hakkında sayısal tahminlerde bulunarak gelir rakamlarının düzeltilmesi gerekir⁸.

c) Üçüncü sorun hesaplama döneminin belirlenişi ile ilgilidir. Dönemin 1963'te başlamasının başlıca nedeni, 1980 sonuna kadar uygulanmış olan gelir vergisi tarifisinin 1963'te yasallaşmış ve uygulamaya konmuş olmasıdır. Dönemin 1976'da bitişinin nedeni ise, beyannameleli yükümlülerin, bildirdikleri gelirin ve ödedikleri verginin gelir gruplarına göre dağılımını gösteren bilgilerin Maliye Bakanlığınca 1976'dan sonra düzenlenmemiş olmasıdır⁹. Aynı şekilde 1971,

- 8) Ele alınan dönemde beyannameleli yükümlülerin gelir vergisi ödemeleri içindeki payı önemli bir değişim göstermemiş ve yaklaşık olarak % 35 dolayında kalmıştır. A. Doğan, "Gelir ve Kurumlar Vergisinde Yapılmak İstenen Değişiklikler", **Vergi Tedbirleri ve Meseleleri Semineri**, İ.Ü. Maliye Enstitüsü, İstanbul, 1978, s. 46. Öte yandan ücretliler dolaysız vergiler içinde evvelden beri önemli bir paya sahiptir. Örneğin, 1939'da dolaysız vergiler içinde ücretlilerin payı % 62 idi. II. Dünya Savaşı süresince bu pay düştü, fakat sonra yeniden yükseldi ve 1948'de % 61'e ulaştı. E. ve A. Hirsch, "Tax Reform and The Burden of Direct Taxation in Turkey", **Public Finance**, C. XXI, No. 3, 1966, s. 338.
- 9) Beyannamelelilerde vergi kaçırma ile ilgili hesaplamalarda önemli tahmin farkları vardır. Ancak en düşük tahmin bile ödenen vergiye göre yüksek düzeylere erişmektedir. 1950-80 döneminin tümünde Hesap Uzmanlarıca yapılan incelemelerde gelir ve kurumlar vergisine ait 20 milyar TL tutarında matrah gözden geçirilmiş ve 16 milyar TL tutarında bildirilmemiş gelir saptanmıştır. Hesap Uzmanları Kurulu 1981 Çalışma Raporundan A.S. Doğu, "Son Vergi Düzenlemelerinin Gerekçeleri ve Bu Düzenlemelerden Beklenenler", **Vergi Reformları**, İ.İ.T.İ.A. Kamu Maliyesi Enstitüsü, 1981, s. 417.

O. Aydemir 1973 DPT Gelir Dağılımı Araştırmasından yarar-

1974 ve 1975 yıllarına ait bilgiler de düzenlenmemiş ve açıklanmamıştır. Dolayısıyla buradaki hesaplamada 1963-76 arasındaki 11 yıla ait veriler kullanılmıştır¹⁰.

Gelir gruplarına göre, i) yükümlülerin, ii) vergi öncesi gelirin, iii) vergi ödemelerinin, iv) vergi sonrası gelirin oransal dağılımını gösteren ek tablo metnin sonunda verilmiştir¹¹ (Ölçülere ait değerlerin hesaplanmasında kullanılan birikimli yüzdeler söz konusu tablodan elde edildiği için ayrıca gösterilmemiştir).

Tablo 1'de ise 1963-76 dönemindeki yıllık toplam beyanname sayısı, beyan edilen toplam gelir, beyannamelilerin toplam gelir vergisi ve vergi soması toplam gelir gösterilmekte, ayrıca söz konusu tutarların beyanname başına ortalamaları verilmektedir. Tablo 2 ise aynı rakamların 1963 = 100 kabul edilerek indekse dönüştürülmüş biçimini ortaya koymaktadır.

Tablo 1 ile Tablo 2'nin ilk sütunları yükümlü sayısının 1963-76 arasında, önemli ölçüde yükseldiğini göstermektedir. 1963 yılına göre 1976'da 3,5 katına ulaşan yükümlü sayısındaki bu artış bir yan-

---

lanarak, kâr, faiz ve rant geliri elde edenler tarafından yaratılan gelir vergisi kaybını 1975 için 38,4, 1976 için 49 milyar TL olarak tahmin etmektedir. Söz konusu yıllarda aynı yükümlüler için tahakkuk eden toplam gelir vergisi tutarları ise verilen sayıların yaklaşık olarak 1/3'üdür. Diğer bir deyişle, kaçırılan vergi tahakkuk edenin üç katına yakındır. O. Aydemir, *Devlet Gelirlerindeki Gelişmeler ve Gelir Vergisi Kaybı (1870-1976)*, Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını, 1978, S. 65-67.

1974 yılı için yapılan ve 1973 DPT Gelir Dağılımı araştırmasını temel alan diğer bir çalışmada ise ücretliler dışındaki gruplarda kaçırılan verginin tahsil edilenin 3,5 katı olduğu (22,5 ve 6,5 milyar TL.) tahmin edilmiştir. S. Özmucur ve M. Çınar, "Türkiye'de Gelir Vergisi Alınabilirliği ve Tahsilâtı 1974", *O.D.T.Ü. Gelişme Dergisi*, 21. Güz 78, s. 139.

- 10) 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1972, 1973 rakamları için bak, D.İ.E., *Türkiye İstatistik Yıllığı 1973 ve Türkiye İstatistik Yıllığı 1977*. 1968, 1969 ve 1970 rakamları için bak. Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü, *Devlet Gelirleri Bülteni*, 1971.
- 11) 1955, 1956, 1957, 1959, 1961, 1962 yıllarına ait benzer tablolar için bak. Üren Arsan, *Vergi Yüğü Üzerinde Bir İnceleme - Teori, Metodoloji ve Türkiye'ye Ait Bazı Hesaplar*, Ankara, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1968, S. 168-169.

dan nüfus artışı ve ekonomik gelişmenin, diğer yandan fiyat artışlarının sonucudur. Toplam gelir, toplam vergi ödemeleri ve toplam net gelir tutarlarının tümünde çok büyük artışlar görülmektedir. (Bu büyüklükler, cari fiyatlarla verilmektedir. Burada söz konusu büyüklüklerin kendi aralarındaki ilişkileri ve görelî durumları incelendiği için cari fiyatların kullanılması sakınca oluşturmaz). Beyan edilen toplam gelirdeki artış, bir yandan yükümlü sayısındaki artıştan, diğer yandan nominal gelirlerdeki yükselmeden kaynaklanmaktadır.

Tablo 2'de vergi ödemelerine ait indeksin 1976 değerinin artan oranlı tarife nedeniyle toplam gelir indeksinden büyük olması ve yine aynı nedenle vergi sonrası gelire ait indeksin ise (1976 değerinin) diğer ikisinden de küçük olması olağandır. Bu konudaki gelişmeyi daha iyi değerlendirebilmek için, toplam tutarlara ait indekslerden çok ortalama tutarlara ait indekslere başvurmak gerekir. Böylece yükümlü sayısındaki artışın etkisi giderilmiş olur. Ortalamalara ait indeks değerleri toplamlara ait indekslerin oldukça altındadır. Ayrıca 1976 ortalama vergi indeksi ortalama gelir indeksinin epey üzerindedir, ortalama net gelir indeksi ise her ikisinden de küçüktür. Tablo 2'de ortalama tutarlarla ilgili sütunlardan sonra karşılaştırma amacıyla kişi başına GSMH indeksi de verilmiştir. Vergi öncesi ortalama gelir indeksi ile k.b. GSMH indeksinin karşılaştırılması şunu göstermektedir. Beyan edilen ortalama gelir indeksi 1968'den sonra sürekli olarak k.b. GSMH indeksinin gerisinde kalmıştır. İki indeks arasındaki fark 1976'da oldukça önemli bir düzeye ulaşmıştır (463.7 ve 724.7). Böyle bir fark iki nedenden ileri gelebilir; beyannameli yükümlülerin ortalama gelirinin k.b. GSMH'dan daha yavaş artmış olması ya da beyannameli yükümlülerin artan gelirlerinin giderek yükselen bir oranını bildirimden gizlemiş olmaları. Bu iki olasılıktan ikincisi çok daha güçlüdür. Böyle bir durum, gelirlerin yükselmesi ve artan oranlılık karşısında vergi kaçırma eğiliminin arttığını gösteren teorik tahliller ve ampirik bulgularla da uyumludur¹².

12) T.S. Mc Caleb, "Tax Evasion and the Differential Taxation of Labor and Capital Income", *Public Finance*, C. XXXI, No. 2, 1976; K.A. Mork, "Income Tax Evasion: Some Empirical Evidence", *Public Finance*, C. XXX, No. 1, 1975; M.W., Spicer - S.B. Lundstedt, "Understanding Tax Evasion", *Public Finance*, C. XXXI, No. 2, 1976.

TABLO 2
1963-76 Döneminde Beyannameli Yükümlülerle İlgili Gelişmelere Ait İndeksler
(1963 = 100)

Yıllar	Yükümlü Sayısı	Beyan Edilen		Toplam		Toplam		Ortalama		Ortalama		Ortalama		k.b. GSMH.
		Toplam Gelir	Toplam Vergi	Net Gelir	Net Vergi	Ortalama Gelir	Ortalama Vergi	Ortalama Gelir	Ortalama Vergi	Net Gelir	Net Vergi			
1963	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1964	105.8	115.1	103.8	118.6	108.8	108.8	98.1	112.1	104.1	109.3	109.3	109.3	109.3	109.3
1965	116.2	133.1	118.0	137.8	114.5	114.5	101.6	118.6	127.1	127.1	127.1	127.1	127.1	127.1
1966	127.0	157.0	141.0	161.9	123.6	123.6	111.0	127.5	137.6	137.6	137.6	137.6	137.6	137.6
1967	120.0	169.1	167.3	169.7	141.1	141.1	139.5	141.6	141.6	141.6	141.6	141.6	141.6	141.6
1968	151.5	209.8	249.7	197.4	138.5	138.5	165.0	130.3	148.7	148.7	148.7	148.7	148.7	148.7
1969	164.3	243.5	281.6	231.7	148.2	148.2	171.4	141.0	160.9	160.9	160.9	160.9	160.9	160.9
1970	173.1	270.9	309.7	259.0	156.5	156.5	178.7	149.6	185.7	185.7	185.7	185.7	185.7	185.7
1972	182.6	370.9	411.7	358.3	203.1	203.1	225.5	196.2	287.8	287.8	287.8	287.8	287.8	287.8
1973	199.2	449.5	528.3	425.1	225.6	225.6	265.2	213.4	361.2	361.2	361.2	361.2	361.2	361.2
1976	355.0	1646.0	2851.2	1275.3	463.7	463.7	803.2	359.2	724.7	724.7	724.7	724.7	724.7	724.7

Not: Tablo 1'e göre düzenlenmiştir. Son sütun ise D.I.E. İstatistik Yıllığı 77'de verilen rakamlara göre çıkartılmıştır.

Yine Tablo 2'de ortalama vergi indeksi ile k.b. GSMH indeksi karşılaştırılırsa, birincinin daha büyük olduğu görülür. Artan oranlı tarife nedeniyle bu doğaldır; ancak iki indeks arasındaki fark oldukça küçüktür. Kaldı ki, 1976 dan önceki yılların çoğunda ortalama vergi indeksi k.b. GSMH indeksinden daha küçük olmuştur. Söz konusu iki indeks arasında 1976'da görülen ilişki bir yandan gelir artışları ve artan oranlılık bağlantısının, diğer yandan yukarıda değinilmiş olan gelir gizleme eğiliminin bir sonucudur. Sayılan tüm bu etkenlerin sonucunda ortalama net gelir indeksinin k.b. GSMH indeksinden belirgin ölçüde küçük çıkması olağandır.

Açıklanan gelişmelerle birlikte 1963-76 döneminde beyanname- li yükümlülerin görünürdeki vergi yükünde (beyan edilen gelire oranla vergi borcu anlamında) önemli bir yükselme olmuştur, diğer bir deyişle (T/Y) oranı önemli ölçüde büyümüştür. Tablo 1'in son sütunu ortalama vergi oranının 67-73 arasında yaklaşık olarak aynı kaldığını, 1973'den sonra ise önemli bir yükselme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Fiyat indeksinin aynı dönemdeki gelişmesine bakılırsa, söz konusu yükselmeye fiyat artışlarının çok önemli bir rol oynamış olduğu anlaşılır.

1963-76 DÖNEMİNDE LORENZ EĞRİSİNDEN YARARLANAN ÖLÇÜLERDE DOĞAN DEĞİŞİM

Tablo 3 çeşitli ölçülerin 1963-76 döneminde geçirdikleri değişimi ortaya koymaktadır.

1. Efektif Artan Oranlılık: Ölçünün dönem için en düşük değeri 1.141, en yüksek değeri de 1.261'dir. Bu büyüklükler gelir dağılımını düzeltici yönde hafif bir etkiyi yansıtmaktadır. Ölçünün değeri dönem içinde dalgalanmalar geçirmiştir. 1976 değerinin 1963 değerine göre belirgin ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir. $1963 = 1.186$ ve $1976 = 1.261$, ancak bu artış gelir dağılımını düzeltici etkinin artışından çok, T/Y oranının büyümesinin bir sonucudur. Söz konusu oran 1973'te % 27.8 iken 1976'da 40.9'a çıkmıştır.

Dolayısıyla efektif artan oranlılığın büyümesini, gelir vergisinin gelir dağılımını düzeltici etkisinin arttığı biçimde yorumlamamak

gerekir. Benzer bir durum, yine T/Y oranından etkilenen Gini katsayısının değişimi ölçüsü için söz konusudur.

2. Gini Katsayısının Değişimi : Vergi öncesi gelir dağılımına ait Gini katsayısı 1963-76 arasında önemli bir değişme göstermemiş ve yaklaşık olarak 0.65 ile 0.70 arasında kalmıştır. Gelir vergisinden sonraki Gini katsayısı ise 0.60 ile .66 arasında değişik değerler almıştır. Gerek vergi öncesi, gerek vergi sonrası Gini katsayıları gelişmiş kapitalist ülkelerdeki değerlere göre oldukça daha yüksektir¹³. Vergi dolayısıyla Gini katsayısında doğan azalma en çok 0.08 (1976) ve en az 0.05 (1969) dolayında olmuştur. Gini katsayısının değişimi ölçüsü de - 6.5 (1969) ile - 11.9 (1976) arasında değişik değerler almıştır. Bu değerler gelir vergisinin gelir dağılımını düzeltici etkisinin 1976'da görece olarak en üst düzeye ulaştığı izlenimini vermektedir. Ancak bu izlenim yanıltıcıdır ve 1976'daki düzeyi belirleyen ana etken yine T/Y oranındaki önemli yükseliştir. T/Y oranında önemli değişmeler olduğu durumlarda da, ne vergi öncesi ve sonrası Gini katsayıları arasındaki puan farkı, ne de Gini katsayısının değişimi ölçüsündeki değişim, vergilerin gelir dağılımına etkisini açıklayan sağlıklı bir göstergedir.

3. Vergi Öncesi Gelir Dağılımı ve Vergi Yükü Dağılımı İlişkisi : Bu ölçünün 63-76 dönemindeki en yüksek değeri 2.5 (1963), en düşük değeri de 1.6 (1976) olmuştur. Dönem başı ile sonu arasında doğan önemli düşme, gelir vergisinin gelir dağılımını düzeltici etkisinin zayıfladığı anlamına gelir. Ayrıca 1973-76 arasındaki düşüş de önemlidir (1973 = 2.1). Gerek bu ölçü, gerek bunu izleyecek iki ölçü T/Y oranından etkilenmedikleri için, başta ele alınmış iki ölçüden daha anlamlıdır.

13) Örneğin A.B.D. de 1955-69 döneminde vergi öncesi Gini katsayısı 0.38 dolayında, vergi sonrası Gini katsayısı da 0.33 dolayında olmuştur. Tom Oberhofer, "The Redistributive Effect of the Federal Income Tax", *National Tax Journal*, C. XXVIII, No. 1, 1975. İsveç'te 1970 yılında vergi öncesi Gini katsayısı 0.36 ve vergi sonrası Gini katsayısı 0.26 idi. Martin Sehnitzer, *Income Distribution - A Comparative Study of the United States, Sweden, West Germany, East Germany, United Kingdom and Japan*, Praeger Publishers, New York, 1975.

TABLO 3
Lorenz Eğrisinden Yararlanan Ölçülerin Türkiye de 1963-76 Dönemi
İçin Beyannameli Yükümlülere Uygulanması

Yıllar	Etektif Müteraktilik	Vergi Öncesi		Kümülatif Gelir Pay- ları ve Kümülatif Ver- gi Payları İlişkisi		Gini Katsayıları		"Gini Kat- sayısının Değişimi" Ölçüsü
		Gelir ve Vergi Yükü İlişkisi	"Khetan - Poddar"	"Suits"	Vergi Öncesi	Vergi Sonrası		
1963	1.186	2.505	1.503	0.335	0.691	0.633	—	8.323
1964	1.156	2.354	1.500	0.333	0.678	0.628	—	7.408
1965	1.141	2.139	1.463	0.316	0.657	0.608	—	7.370
1966	1.155	2.357	1.501	0.334	0.659	0.606	—	8.037
1967	1.179	2.425	1.496	0.331	0.668	0.608	—	8.928
1968	1.171	1.775	1.291	0.226	0.695	0.642	—	7.524
1969	1.154	1.695	1.232	0.188	0.705	0.659	—	6.474
1970	1.159	1.754	1.236	0.191	0.698	0.650	—	6.880
1972	1.191	2.156	1.404	0.268	0.667	0.603	—	9.538
1973	1.201	2.091	1.384	0.277	0.670	0.603	—	9.908
1976	1.261	1.602	1.236	0.191	0.686	0.604	—	11.929

4. Birikimli Gelir Payları ve Birikimli Vergi Payları İlişkisi : Khetan - Poddar'ın önerdikleri biçimde hesaplanan birikimli gelir payları ve birikimli vergi payları ölçüsünün dönem içi en yüksek değeri 1.5 (1963), en düşük değeri 1.232 (1969) olmuştur. 1976 değeri (1.236) 1969 değerinin çok hafif üzerindedir. 1963-76 arasında görülen önemli düşme, gelir vergisinin gelir dağılımını düzeltici etkisinin zayıfladığını ortaya koymaktadır. 1973-76 arasındaki düşme yine dikkat çekicidir.

5. Birikimli Gelir Payları ve Birikimli Vergi Payları İlişkisi (Suits) : Alt sınırı (-1), üst sınırı ($+1$) olan bu ölçünün dönem içinde en yüksek değeri 0.335 (1963), en düşük değeri de 0.188 (1969) olmuştur. 1976 değeri de (0.191) en düşük değerinin hafif üstündedir. Ölçünün gösterdiği önemli düşme 1963-76 arasında gelir dağılımını düzeltici etkinin oldukça azaldığını vurgulamaktadır.

Sonuç : Lorenz eğrilerinden yararlanan ölçülerin Türkiye'de 1963-76 döneminde beyannameli gelir vergisi yükümlüleri için hesaplanması, şu noktaları ortaya koymaktadır :

a) T/Y oranının önemli ölçüde değiştiği 1963/76 döneminde, bu orandan etkilenen ölçüler sağlıklı bir gösterge olamamaktadır. Efektif artan oranlılık ve Gini katsayısının değişimi ölçülerinin, gelir vergisinin gelir dağılımını düzeltici etkisinin arttığı yönünde bir izlenim vermeleri yanıltıcıdır. Bu ölçülerdeki değişim T/Y oranındaki önemli artıştan kaynaklanmaktadır.

b) T/Y oranından etkilenmeyen üç ölçü (vergi öncesi gelir dağılımı ve vergi yükü dağılımı ilişkisi; birikimli gelir payları ve birikimli vergi paylarına dayanan ölçüler : Khetan - Poddar ve Suits), 1963-76 arasında gelir vergisinin gelir dağılımını düzeltici etkisinin epey zayıfladığını göstermektedir. Bu zayıflama özellikle 1973-76 arasında doğmuştur. (Öte yandan T/Y oranından etkilenen ölçüler, 1973 -76 arasında söz konusu oran önemli bir artış gösterdiğinden, gelir dağılımını düzeltici etkinin güçlendiği yolunda yanlış bir izlenim vermektedir).

c) Gelir vergisinin gelir dağılımını düzeltici etkisi sadece beyannameliiler arasında bile son derece zayıftır. 1963-76 döneminde ölçülerin ulaştığı en yüksek değerler bile, gelir dağılımı üzerinde önemli bir etkiyi yaratmamaktadır.

d) Beyannameliler dışındaki yükümlüler de gözönüne alınsa ve vergi kaçırma etkeni de katdırsa, gelir vergisinin gelir dağılımını düzeltici etkisi daha da zayıflar. Konuya başka açıdan yaklaşan değişik araştırmalar da bu kanıyı doğrulamaktadır¹⁴.

14) M. Kryzaniak ve S. Özmucur 1968 Gelir Dağılımı Araştırmasından ve D.İ.E. Tüketim Anketlerinden yararlanarak vergi yükü dağılımını tahmin etmişler ve vergi yükünün gelir gruplarına göre, önemli bir farklılık göstermediğini saptamışlardır. M. Kryzaniak - S. Özmucur, "The Distribution of Income and the Short-run Burden of Taxes in Turkey, 1968", *Finanzarchiv*, Band 32, Heft 1, 1973.

K. Boratav'ın 1963 Gelir Dağılımı Araştırmasından yararlanarak aynı yıl için yaptığı tahmine göre, ücretliler için gelir vergisi yükü % 12,2 iken, (esas olarak tarım dışındaki) beyannameli yükümlüler için tüm dolaysız vergilerin (gelir vergisi, kurumlar vergisi, veraset ve intikal vergisi) yükü % 13,1 idi. K. Boratav, *Gelir Dağılımı - Kapitalist Sistemde, Türkiye'de Sosyalist Sistemde*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1969, s. 166-168.

O. Aydemir'in 1973 Gelir Dağılımı Araştırmasına dayanarak 1972-76 dönemi için yaptığı tahmine göre, ücretlilerin vergi yükü, kâr, faiz ve rant elde edenlerin vergi yükünün yaklaşık iki katıydı (örneğin, 1976 için % 20,8 ve % 10,5), O. Aydemir, a.g.y., s. 63-65.

EK TABLO

Beyannameli Yükümlülerde Vergi Öncesi Gelirin, Vergi Ödemelerinin ve Vergi Sonrası Gelirin % Dağılımı

Gelir Grupları (TL)	Yükümlülerin % Dağılımı	Beyan Edilen Gelirin % Dağılımı	Vergi Ödemelerinin % Dağılımı	Vergi Sonrası (Net) Gelirin % Dağılımı
1963				
0 — 2500	34.73	3.77	0.30	4.84
2501 — 7500	34.33	12.73	3.81	15.50
7501 — 17500	16.54	15.84	8.14	18.23
17501 — 37500	8.45	17.66	12.66	19.21
37501 — 57500	2.61	9.93	9.56	10.04
57501 — 77500	1.15	6.37	7.23	6.11
77501 — 100000	6.68	4.92	6.36	4.48
100001 — 150000	6.67	6.69	6.49	5.82
150001 — 1000000	0.72	16.46	30.69	12.05
1000001 — +	0.04	5.62	11.76	3.72
1964				
0 — 2500	29.97	2.04	0.26	3.54
2501 — 7500	35.11	12.39	3.70	14.74
7501 — 17500	18.90	16.42	8.60	18.54
17501 — 37500	9.50	18.25	12.85	19.72
37501 — 57500	2.93	10.24	9.35	10.49
57501 — 77500	1.29	6.54	7.19	6.37
77501 — 100000	0.73	4.88	6.14	4.54
100001 — 150000	0.75	6.91	9.82	6.12
150001 — 1000000	0.78	16.66	30.92	12.82
1000001 — +	0.38	4.63	11.18	3.11
1965				
0 — 2500	25.47	2.33	0.37	2.85
2501 — 7500	36.02	12.23	3.93	14.43
7501 — 17500	21.05	17.35	9.49	19.44
17501 — 37500	10.51	19.08	13.85	20.47
37501 — 57500	3.21	10.66	9.95	10.85
57501 — 77500	1.34	6.43	7.15	6.24
77501 — 100000	0.81	5.10	6.54	4.72
100001 — 150000	0.78	6.80	9.70	6.04
150001 — 1000000	0.79	15.79	29.54	12.14
1000001 — +	0.08	4.23	9.50	2.83

1966

0 —	2500	21.46	1.79	0.21	2.22
2501 —	7500	38.02	11.63	2.76	14.02
7501 —	17500	21.95	16.74	8.26	19.03
17501 —	37500	10.96	18.61	13.05	20.11
37501 —	57500	3.41	10.53	9.53	10.79
57501 —	77500	1.51	6.71	7.33	6.54
77501 —	100000	0.86	5.07	6.33	4.72
100001 —	150000	0.85	6.00	9.73	6.13
150001 —	1000000	0.94	17.87	33.78	13.58
1000001 —	+	0.03	4.17	9.03	2.85

1967

0 —	2500	18.71	1.42	0.16	1.81
2501 —	7500	38.00	10.57	2.20	13.10
7501 —	17500	23.15	15.56	7.16	18.13
17501 —	37500	11.55	17.18	11.26	18.99
37501 —	57500	3.70	10.04	8.42	10.54
57501 —	77500	1.65	6.43	6.47	6.42
77501 —	100000	0.99	5.12	5.96	4.87
100001 —	150000	1.00	7.13	9.25	6.48
150001 —	1000000	1.19	20.59	36.54	15.72
1000001 —	+	0.05	5.94	12.48	3.94

1968

0 —	2500	27.62	3.51	1.34	4.35
2501 —	5000	22.03	5.38	2.23	6.61
5001 —	10000	21.24	9.11	4.48	10.93
10001 —	25009	16.32	15.65	11.00	17.48
25001 —	55000	7.60	16.10	14.29	16.81
55001 —	115000	3.04	13.91	14.32	13.76
115001 —	265000	1.12	11.09	13.10	10.30
265001 —	490000	0.46	7.62	9.99	6.69
490001 —	715000	0.15	5.84	9.07	4.53
715001 —	1000000	0.15	4.03	7.00	2.76
1000001 —	+	0.05	7.76	12.82	5.78

1969

0 —	2500	25.66	3.05	1.59	3.61
2051 —	5000	22.03	4.91	1.92	6.04
5001 —	10000	22.83	9.10	4.34	10.88
10001 —	25000	16.44	15.29	10.88	16.98
25001 —	55000	8.27	15.18	14.14	15.57
55001 —	115000	2.82	13.49	14.42	13.15
115001 —	265000	1.11	10.48	12.58	9.69
265001 —	490000	0.41	7.35	9.76	6.44
490001 —	715000	0.10	6.49	10.01	4.62
715001 —	1000000	0.13	4.56	7.75	3.37
1000001 —	+	0.10	10.09	11.78	9.46

1970

1 —	2500	24.48	2.28	0.03	2.78
2501 —	5000	21.17	5.78	2.12	7.11
5001 —	10000	23.15	8.98	4.25	10.73
10001 —	25000	17.76	15.43	11.01	17.06
25001 —	55000	8.36	14.73	14.36	14.87
55001 —	115000	2.94	12.96	14.16	12.52
115001 —	265000	1.26	10.70	12.22	10.13
265001 —	490000	0.46	7.88	10.91	6.76
490001 —	715000	0.24	6.52	10.11	5.20
715001 —	1000000	0.11	5.14	7.53	4.25
1000001 —	+	0.07	9.61	12.38	8.58

1972

0 —	2500	10.79	0.56	0.08	0.73
2501 —	5000	16.00	2.57	0.25	3.40
5001 —	10000	28.37	8.35	2.17	10.54
10001 —	25000	24.44	15.82	8.41	18.46
25001 —	50000	10.60	15.22	11.15	16.67
50001 —	100000	5.86	16.57	15.19	17.06
100001 —	250000	2.95	17.93	22.97	16.13
250001 —	500000	0.66	9.11	14.65	7.14
500001 —	750000	0.18	4.33	7.63	3.16
750001 —	1000000	0.06	2.17	4.04	1.51
1000001 —	1500000	0.05	2.40	4.39	1.70
1500001 —	2000000	0.02	1.34	2.56	0.91
2000001 —	3000000	0.01	1.30	2.42	0.90
3000001 —	4000000	0.01	0.78	1.51	0.52
4000001 —	5000000	0.01	1.06	1.75	0.81
5000001 —	+	0.00	0.47	0.83	0.34

1973

0 —	2500	9.77	0.47	0.08	0.62
2501 —	5000	14.43	2.17	0.30	2.89
5001 —	10000	27.73	7.50	1.94	9.63
10001 —	25000	25.86	15.17	7.77	18.02
25001 —	50000	11.39	14.82	10.65	16.42
50001 —	100000	6.34	16.25	14.48	16.93
100001 —	250000	3.31	18.02	21.92	16.51
250001 —	500000	0.77	9.64	14.79	7.65
500001 —	750000	0.20	4.30	7.26	3.16
750001 —	1000000	0.08	2.42	4.33	1.68
1000001 —	1500000	0.07	2.95	5.32	2.04
1500001 —	2000000	0.02	1.41	2.43	0.99
2000001 —	3000000	0.02	1.84	3.44	1.23
3000001 —	4000000	0.01	0.79	1.43	0.55
4000001 —	5000000	0.01	1.52	2.76	1.04
5000001 —	+	0.00	0.74	1.05	0.62

1976

0 —	2500	6.02	0.23	0.44	0.36
2501 —	5000	10.81	0.83	0.23	1.25
5001 —	10000	18.56	2.96	1.08	4.26
10001 —	25000	24.07	7.33	3.55	9.96
25001 —	50000	18.80	13.03	8.31	16.31
50001 —	115000	12.45	19.70	16.47	21.94
115001 —	265000	5.97	18.13	18.89	17.00
265001 —	490000	1.81	11.88	14.71	9.93
490001 —	715000	0.85	9.28	12.54	7.02
715001 —	1000000	0.40	6.33	9.12	4.40
1000000 —	+	0.27	10.30	15.07	6.98

Kaynak : Türkiye İstatistik Yıllığı 1977 ve Devlet Gelirler Bülteni 1971 (Yüzdeler ayrıca hesaplanmıştır).